

EDUCACIÓ I ÈXIT

Jordi Saura i Emili Palacios. *Tècnics del Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu de Catalunya*

Avui, els sistemes educatius de quasi tot el món estan acusats de fracàs. A l'escola se li imputen tots els mals socials i bona part dels econòmics. És lloc comú que l'escola ha de cobrir múltiples funcions i que el professorat esdevé destinatari de moltes frustracions. Es parla, fins al cansament, que l'escola està en crisi. I, quan parlem d'escola, ens referim a la formació de les persones, a la seva educació, sigui quina sigui la seva edat o el nivell educatiu en què participen.

És en crisi la manera tradicional de transmetre el saber o el saber està inadaptat a les contínues mutacions d'un "món que flueix"?

Segons tots els indicadors que es fan públics i que s'analitzen amb minuciositat, malgrat que potser no sempre amb imparcialitat i amb l'ètica professional exigida, l'escola infantil, la primària, la secundària obligatòria i postobligatòria, l'educació d'adults, així com la universitat, estan en crisi. Però, a la fi, de quina crisi es parla? És en crisi la manera tradicional de transmetre el saber o el saber està inadaptat a les contínues mutacions d'un "món que flueix"? Aquesta situació de crisi, és imputable a l'escola o és conseqüència d'una situació socioeconòmica? És cert que l'escola no respon a les demandes formatives de l'entorn laboral? Fins a quin punt hi ha de respondre? L'escola està sotmesa a la febre utilitarista causada per l'exigència i la caça de títols? Aquestes i altres preguntes no són fàcils de respondre i gairebé mai no es pot fer de manera categòrica.

EL VALOR DELS INDICADORS

Sovint els mitjans de comunicació dediquen espais destacats a parlar d'educació. Com a professionals del sector considerem que cal disposar de gran quantitat d'informació i de molta prudència i equilibri a l'hora de parlar de qualsevol tema relacionat amb el món educatiu i que s'han de contrastar bé totes les informacions abans d'arribar a qualsevol conclusió. L'àmbit de l'educació és molt complex i multifactorial, els diversos factors que hi intervenen poden influir-hi de manera molt heterogènia i sovint poden modificar qualsevol situació. Alguns d'aquests factors són molt coneguts i relativament fàcils d'analitzar, però

en canvi, n'hi ha d'altres que són molt més subtils i difícils de mesurar. Per això és tan difícil poder fer afirmacions precises en aquest camp. Això mateix passa en altres àmbits, com per exemple en el de l'economia. Des de fa anys, per poder parlar-ne amb un mínim de seriositat acadèmica és necessari emprar i contrastar multitud de dades concretes que ens apropin a la realitat. Aquesta és precisament l'ajuda que proporcionen els indicadors de l'educació: amb les dades que ens faciliten podem opinar amb més rigor.

La mateixa paraula "indicadors" ja ens dóna pistes del que representen i són: es tracta d'informacions que ens poden ajudar a formar-nos una opinió sobre la situació d'un sistema, d'un àmbit, de l'assoliment d'un repte...

Fa més de deu anys que el Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu publica els informes anuals *Sistema d'indicadors d'Educació de Catalunya*, que pretén ajudar-nos a situar el nostre sistema educatiu en el context mundial. Si ens parem a analitzar-los, no ens sobtarà, per exemple, comprovar que les informacions que ens proporciona l'Informe PISA (que conté indicadors de resultats) no mostren res més que allò que ja podíem pensar a partir de les dades que aportaven altres indicadors (de context, de recursos, de processos, de resultats). Aquí volem insistir en la necessitat d'emprar de manera simultània el conjunt d'indicadors i no quedar-nos només amb informacions parcials aportades per un o dos. Cal treballar sempre amb un sistema d'indicadors i valorar la informació conjunta que proporcionen per poder acostar-nos a la realitat.

Els indicadors són informacions que ens poden ajudar a formar-nos una opinió sobre la situació d'un sistema. Cal considerar-los en conjunt, no analitzar-ne un de sol

ÈXIT ESCOLAR O FRACÀS

Són temes molt complexos debatuts a bastament, tant que sembla que tothom els domina. L'èxit o el fracàs escolar són com persones amb sobrepès a qui tothom es permet donar consells. Tothom creu entendre-hi i té les seves respostes màgiques. Es tracta de receptes basades en l'ús de dades aïllades que semblen comparables entre si, sense considerar-ne els diferents entorns i la implicació en sistemes més amplis. Aquesta comparació, si més no, és dubtosa.

És cert que tots tenim una idea general d'allò que estem parlant quan fem referència al fracàs escolar, però no hi ha cap definició concreta que resisteixi un debat mínim. Perquè, quan parlem de fracàs escolar, de què estem parlant? Del fracàs de l'escola, de

Quan parlem del fracàs escolar, ens referim al fracàs de l'escola, de l'alumnat, del sistema, de la societat? O de tot en conjunt?

l'alumnat, del sistema o potser de la societat? O de tot en conjunt? Veritablement pensem que ha fracassat l'alumnat que no arriba a assolir un determinat nivell educatiu, sigui quin sigui el seu bagatge inicial o les seves condicions personals i familiars? Pensem, per exemple, en el nombrós alumnat d'incorporació tardana, una situació bastant freqüent en el nostre sistema educatiu actual. No ens interessa gens conèixer dades sobre el seu procés educatiu abans d'opinar sobre els seus resultats? Si esmentem el fracàs escolar, només ens estem referint al percentatge de graduats d'un determinat nivell sense aprofundir en les raons que els han originat? Si és així, diguem-ho i potser serà més fàcil que ens entenguem. Però si ho fem, hem de ser conscients que només estem utilitzant un indicador quan sempre cal utilitzar-ne molts per poder acostar-nos a la realitat.

Per tot això, ens sembla que no s'hauria de discutir de manera tan poc precisa de temes educatius que són complexos i que, si s'ha de fer així, potser seria millor parlar-ne en positiu, en clau d'èxit escolar i de quins són els factors que el poden condicionar. Quins són els components de l'èxit escolar? Què contribueix a l'èxit de l'escola, de l'alumnat, dels col·lectius que formen part del sistema educatiu? Quines són les condicions que han de tenir les escoles eficaces?

El dia 12 de juny del 2008, el President del Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu, Joaquim Prats, va comparèixer al Parlament de Catalunya davant de la comissió d'Educació i Universitats per informar sobre la situació educativa en relació amb els aspectes més destacats dels estudis i informes publicats sobre el sistema educatiu de Catalunya. Davant de la Comissió, Joaquim Prats va aportar unes reflexions sobre les condicions que poden ajudar a l'assoliment de l'èxit escolar i que pensem que s'han de tenir molt presents a les nostres escoles. Per això ens ha semblat important divulgar-les aquí:

Quines són les condicions que han de tenir les escoles eficaces? Quins són els elements que poden ajudar a l'assoliment de l'èxit escolar?

- **Primer.** Cal un nivell alt d'autoexigència a cada centre educatiu de Catalunya. Això vol dir que cal tenir fites elevades i no conformar-se amb assolir els mínims; vol dir que el centre ha de generar consensos socials i comunitaris –de la comunitat educativa– exigents.

- **Segon.** Cal que en els centres hi hagi disciplina, sí disciplina, però una disciplina ben entesa. És a dir, ordre i protocol. La disciplina entesa com a conjunt de normes de convivència que protocolitzen l'actuació de les persones que tenen una vida en comú i que tothom accepta com a base del respecte mutu. La disciplina és plena de senyals rituals. Abans, per exemple, quan entrava un professor a l'aula l'alumnat es posava dempeus i llavors es produïa inconscientment un moment en què l'alumnat pensava "s'ha acabat una cosa i en comença una altra", com un clic que, a més, és inconscient. Això no vol dir que pensem que la gent s'hagi de posar dreta quan entra el professorat, però tampoc no ha de passar el que passa ara en alguns centres, que quan entra el professor/a a l'aula s'ha d'esperar una estona llarga demanant silenci per poder començar la classe. Creiem que hi ha d'haver un respecte entre cadascun dels col·lectius que formen part del procés escolar perquè cadascú pugui fer bé la seva feina.

Cal que en els centres hi hagi disciplina, sí disciplina, però una disciplina ben entesa. És a dir, ordre i protocol

- **Tercer.** Cal un bon clima escolar, que no vol dir conxorxa, "col·leguisme", entre professorat i alumnat. L'escola no és una trobada d'amics. Cadascú hi té el seu rol. Als centres educatius s'hi va a fer una feina i cal fer-la ben feta, gaudint, a més, del que s'està fent.
- **Quart.** És imprescindible la implicació de les famílies, però una implicació ben entesa. L'educació dels fills i filles és una tasca comuna, escola i família en tenen la responsabilitat. Ara bé, no s'ha de confondre la participació dels pares i mares amb la intromissió en la feina dels professionals. Cadascú té la seva funció i les famílies han de reforçar l'acció educativa des de casa.

Cal introduir conceptes com un nivell alt d'autoexigència del centre, disciplina, bon clima escolar, implicació de les famílies, metodologia didàctica, l'educació com a política i servei públic

- **Cinquè.** Finalment, són imprescindibles unes normes pedagògiques, una metodologia didàctica, que permetin concrecions individuals ajustades a les característiques, els ritmes d'aprenentatge i la singularitat de cada alumne/a. L'alumnat ha de reconèixer la seva cultura en la cultura acadèmica.
- Per acabar, trobem necessari afegir-n'hi una sisena: és imprescindible una política educativa que potencii efectivament la imatge de l'educació com a servei públic, que s'impliqui en la dotació i la

millora de recursos, així com en la millora del rendiment de l'alumnat, que actui de manera decidida en la motivació i la implicació del professorat.

És clar que aquestes no són les úniques reflexions importants i que n'hi podríem afegir d'altres, però creiem que si es tenen presents poden contribuir a la millora del nostre sistema educatiu.

En resum, l'èxit escolar depèn de múltiples factors: èxit de l'escola, èxit del professorat, èxit de les famílies, èxit de la societat, èxit de la política educativa.

L'èxit escolar depèn de múltiples factors: èxit de l'escola, èxit del professorat, èxit de les famílies, èxit de la societat, èxit de la política educativa